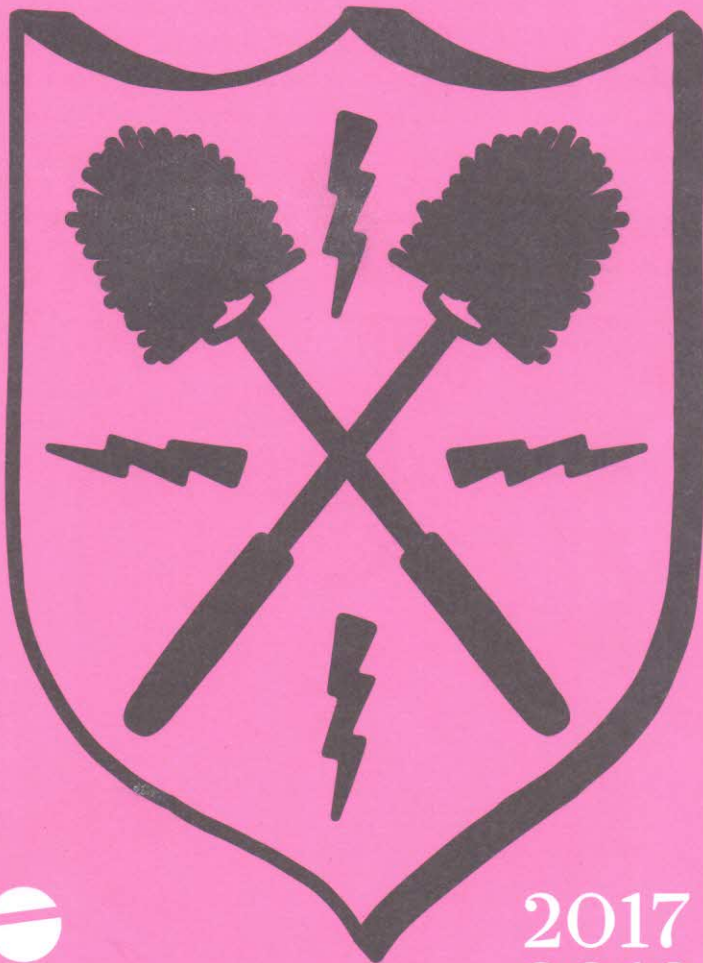

Υμνύ Τύραννος

του Αλφρέντ Ζαρρύ

Πειραματική
Σκηνή

ΕΘΝΙΚΟΘΕΑΤΡΟ

2017 —
2018

Ο Υμν μέσ καθε

Οι περιπέτειες του Υμνύ είναι η μικροϊστορία της αστικής τάξης, ανθρώπων που κατέκτησαν το δικαίωμα στην εξουσία και βρέθηκαν σε ένα παιχνίδι που οι κανόνες συγκρούονταν συνεχώς με τις επιθυμίες. Και όσο μεγαλύτερη ελευθερία αναζητούσαν, τόσο περισσότερο μερίδιό της παραχωρούσαν σε μηχανισμούς και θεσμούς, που τους εξασφάλιζαν την ησυχία τους. Στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης βρεθήκαμε όλοι έκθετοι σε νέους φορείς εξουσίας, στο άνοιγμα της πύλης της Ιστορίας σε νέους δελφίνους.

Ο Υμνύ, τόσο ως χαρακτήρας όσο και ως έργο, ανατρέπει τους κανόνες, ανατρέπει τη γλώσσα, τον κώδικα. Η σπείρα του μας καταπίνει, για να μας ξεράσει σε ένα περιβάλλον μακριά από τον Νόμο, χωρίς τυπικότητες, έξω από τον χώρο και τον χρόνο, στις παρυφές της φαντασίας και της παιδικότητας. Μας καλεί να τον ξεπεράσουμε. Να μάθουμε κι εμείς να μη σκεφτόμαστε συμβατικά, να μην παίζουμε με τους προγονικούς κανόνες.

Ο Υμνύ βρίσκεται παντού δίπλα μας. Από την «Άγρια Δύση» μέχρι τη «Γειτονική Ανατολή». Ο Υμνύ είναι μέσα στον καθένα μας. Βαθιά στα παιδικά μας χρόνια ή ψηλά ψηλά στην επιφάνεια του σημερινού εαυτού μας. Γι' αυτό πάντα θα τον συγχωρούμε. Γι' αυτό δεν επαναστατούμε. Απολαμβάνουμε το χάος, γιατί έχουμε να περιμένουμε την τάξη, τον Πατέρα που θα μας τιμωρήσει, και όλα θα επιστρέψουν στην κανονικότητα.

Μάνος Βαβαδάκης
Φεβρουάριος 2018

«Σκρατά κι απόσκρα»

Πρόδρομος του Θεάτρου τού Παραλόγου, εμπνευστής, ιδρυτής και πρωτοπόρος της περίφημης Παταφυσικής («η επιστήμη των φαντασιακών λύσεων, που αποδίδει συμβολικώς στα γενικά χαρακτηριστικά τις ιδιότητες των αντικειμένων, τα οποία περιγράφονται διά της ενδεχομενικότητός τους»), ο Αλφρέντ Ζαρρύ (1873-1907) έχει καταχωρηθεί στην ιστορία της λογοτεχνίας ως η ζωτική εκείνη γέφυρα ανάμεσα στους ερμητικούς συμβολιστές του τέλους του 19ου αιώνα και στα μοντέρνα κινήματα της Ανατολής του 20ού: το νταντά και τον σουρεαλισμό.

Ηγετική φυσιογνωμία της παρισινής avant-garde, ο Ζαρρύ πρόλαβε, αναιμικός και με διαλυμένο το συκώτι από το αλκοόλ, πριν αναχωρήσει οριστικά από τον μάταιο τούτο κόσμο, στα τριάντα επτά του χρόνια, να σημαδέψει ανεξίτηλα με το ριζοσπαστικό του έργο και τον αναρχικό του βίο και πολιτεία όχι μόνο την εποχή του, αλλά και την ιστορία όλης της αντισυμβατικής σκέψης του παράλογου αιώνα που μόλις ανέτελλε: από τις ριζοσπαστικές εικαστικές συλλήψεις του Μαρσέλ Ντισάν ή την «παρανοϊκή-κριτική μέθοδο» του Σαλβαδόρ Νταλί και τη «μυστική σκέψη» του Ρενέ Ντομάλ, στο θέατρο του Ιονέσκο ή στον καταστασιακό Άσγκερ Γιρν.

Το 1948, η Παταφυσική του Ζαρρύ ενέπνευσε την ίδρυση του Κολεγίου Παταφυσικής (Collège de Pataphysique), την ένωση δηλαδή μιας ομάδας συγγραφέων και καλλιτεχνών, από τον Μπορίς Βιάν και τον Μαρσέλ Ντισάν ως τους Αδελφούς Μαξ και τον Ρεμόν Κενό, που όλοι τους ενδιαφέρονταν γι' αυτή την «επιστήμη των φαντασιακών λύσεων», την οποία ο Ζαρρύ θεμελίωσε οριστικά στο έργο του *Πράξεις*

και απόψεις του Δόκτορος Φαουστρόλλ (1891-1975, και μετά από μια εικοσιπενταετία ξανάνοιξε τις πόρτες του πανηγυρικού τού από τους κήπους του Κολεγίου ερμητικού Ροσενστέλε (Ερμητικό Δυναμικό Λογοτεχνίας) Δυναμικό της λογοτεχνίας ενασχολησες με τους κανόνες του λογοτεχνικού «πρωθύστερων λογοκλόπων» (από τον Μαλαρμέ ή τον Λούις Κάρολ, που συνδεσπόζει και ο θεμελιωτής της Παταφυσικής Ο Ζαρρύ, τολμηρός γλωσσικά και μόνον μύθους, να ασελήσει στην παράβγάλει τη γλώσσα σε κανόνες και θεματικούς ρυθμούς του τους αναγνώσκανδάλιζε, όπως τους συντηρητικούς Μπάτλερ Γέιτς, παρακαλώ), που σχετίζονται την πρώτη παράσταση του *Υμπύ* Αυτή η γκροτέσκα θεατρική φάρσα γράφτηκε από τον δασκάλου του Ζαρρύ, αλλά γρήγορα «μεσαίας τάξης» του τέλους του 19ου αιώνα ένας άπληστος, ασεβής, λαίμαργος κατασφάζει τη βασιλική οικογένεια και κάποιοι σουρεαλιστές επίγονοι τού «σπί/φασίστα», ο Μάριος Πλωρίτης Μπους, ενώ δεν νομίζω ότι υπάρχει *Υμπύ*, δεν θα φέρει στον νου του το ποιοανού το κουμπί είναι μεγαλύτερο. Σκρατά κι απόσκρατα, παρασύρθηκα! «Αν», όπως ισχυρίστηκε ο Ζαρρύ στην παράσταση του *Υμπύ Τύραννου*, «είναι ίδιο το έργο», συναισθάνομαι, μά το πλάττει αυτό ο μεταφραστής του. Καλή σας διασκέδαση!

1 απόσκρατα»

και απόψεις του Δόκτορος Φαουστρόλλ (1898). Το Κολέγιο συνέχισε τις δραστηριότητές του μέχρι το 1975, και μετά από μια εικοσιπενταετή περίοδο αφάνειας και αποκρουσμοποίησης ξανάνοιξε τις πόρτες του πανηγυρικός το 2000. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι, το 1960, από τους κόλπους του Κολεγίου εγεννήθη και το ΟυLiPo [Ouvroir de Littérature Potentielle (Εργαστήριο Δυνητικής Λογοτεχνίας)], με σκοπό την εξερεύνηση των ανεξάντλητων δυνατοτήτων της λογοτεχνίας μέσω του *serio ludere*, δηλαδή της σοβαρής ενασχόλησης με τους κανόνες του λογοτεχνικού παιχνιδιού. Στον μακρύ κατάλογο των «πρωθύστερων λογοκλόπων» (από τον Πίνδαρο ή τον Φρανσουά Ραμπελέ ως τον Στεφάν Μαλαρμέ ή τον Λούις Κάρολ, που συνιστούν την προϊστορία της ουλιπιανής ποιητικής) δεσπόζει και ο θεμελιωτής της Παταφυσικής.

Ο Ζαρρύ, τολμηρός γλωσσικά και μόνιμα ανήσυχος, δεν διστάζει να επιτεθεί σε αρχαίους μύθους, να ασελήσει στην παράδοση, να παρωδήσει αφηγηματικά μοτίβα και να βγάλει τη γλώσσα σε κανόνες και θέσφατα, παρασύροντας στους φρενήρεις, σχεδόν μανιακούς ρυθμούς του τους αναγνώστες ή τους θεατές των έργων του, όταν δεν τους σκανδάλιζε, όπως τους συντηρητικούς Παριζιάνους (μεταξύ αυτών και ο Ουίλιαμ Μπάτλερ Γέιτς, παρακαλώ), που σχεδόν κατέβασαν με τις παταγώδεις αποδοκιμασίες τους την πρώτη παράσταση του *Υμπύ Τύραννου*.

Αυτή η γκροτέσκα θεατρική φάρσα γράφτηκε αρχικά για να παρωδήσει έναν από τους δασκάλους του Ζαρρύ, αλλά γρήγορα αναδείχθηκε σε κορυφαία σάτιρα της γαλλικής «μεσαίας τάξης» του τέλους του 19ου αιώνα. Ο κεντρικός αντιήρωας, κυρ-Υμπύ, είναι ένας άπληστος, ασεβής, λαίμαργος και ωμός χαρακτήρας, ασύστολης χυδαιότητας, που κατασφάζει τη βασιλική οικογένεια της Πολωνίας, για να σφετεριστεί τον θρόνο. Ακόμα και κάποιοι σουρεαλιστές επίγονοι του Ζαρρύ χαρακτήρισαν τον κυρ-Υμπύ «καταπιεστί/φασίστα», ο Μάριος Πλωρίτης δεν δίστασε να τον παραλληλίσει με τον Τζορτζ Μπους, ενώ δεν νομίζω ότι υπάρχει κανείς που, βλέποντας ή ακούγοντας τον κυρ-Υμπύ, δεν θα φέρει στον νου του τους σημερινούς αυτοκράτορες που ερίζουν για το ποιανού το κουμπί είναι μεγαλύτερο.

Σκρατά κι απόσκρατα, παρασύρθηκα!

«Αν», όπως ισχυρίστηκε ο Ζαρρύ στην εισαγωγική του ομιλία πριν από την πρώτη παράσταση του *Υμπύ Τύραννου*, «είναι γελοίο να μιλάει ο συγγραφέας ενός έργου για το ίδιο το έργο», συναισθάνομαι, μά το πράσινο καυλί μου, ότι είναι δύο φορές γελοίο να το κάνει αυτό ο μεταφραστής του.

Καλή σας διασκέδαση!

Αχιλλέας Κυριακίδης